

H. Dâvûd'a nisbet edilen kılıcın kabza kısmı (TSM, Envanter nr. 2/137)

Ayrıca Resûlullah'ın kâtibi Ebû'l-Hasan'a izâfe edilen bir kılıcın da (nr. 21/141) yine Hz. Ali'ye ait olması gerekir; çünkü bu künyeyi taşıyan kâtip Hudeybiye Antlaşması'nın metnini kaleme alan Hz. Ali'dir. Bir kısmı silâh bölümünde bulunan kılıçlara sonradan çoğu murassa' kabza ve kınlar yapılmıştır.

Mukaddes emanetlerin bir bölümü de Haremeyn'e, özellikle Kâbe'ye ve Resûlullah'ın kabrine ait olanlardır. Bunlar arasında Kâbe'nin kilit ve anahtarları (meselâ bk. nr. 21/16; 2/2293; 2/2666), Hacerülevved mahfazaları (nr. 2/2521), Tövbe kapısı kanadı (nr. 21/128), Kâbe olukları (nr. 21/722, 21/230), Kâbe'nin kapısının ve Ravza-i Mutahhara'nın örtüleri (nr. 24/30, 46, 798; 21/94, 103), minber-i şerif sancakları (nr. 21/96), Hz. Peygamber'in kabrine ait örtüler (nr. 21/116, 123) ve toprak (nr. 21/58), Hz. Ebû Bekir'in, Hz. Fâtıma'nın ve Hz. Ömer'in kabir örtüleri (nr. 21/119, 121, 122) yer almaktadır. Mukaddes emanetler arasında ayrıca Hz. Fâtıma'ya nisbet edilen çok sonraki dönemlere ait bir secade, bir duvakla (?) Kerbelâ toprağı, Veysel Karanî'nin külâhı ve İmâm-ı Âzam'ın cübbesiyle birçok eşya daha bulunmaktadır.

Mukaddes emanetlerin bir kısmı önceleri Hazîne-i Hümayûn'da muhafaza edilirken II. Mahmud döneminde (1808-1839) Has Oda Kasrı'na alınmıştır. Buranın temizliği, buhurlanması ve korunması gibi işler için en büyük zâbitleri has odabaşı olan kırk kadar hizmetli görev yapıyordu. Bizzat padişah da kendisini bu görevlilerden biri kabul eder, hırka-i saâdet sandığının ve bulunduğu odanın anahtarını yanında tutardı. I. Dünya Savaşı esnasında düşman eline geçer korkusuyla Konya'ya taşınan mukaddes eşya Cumhuriyet döneminde de büyük saygı görmüş ve II. Dünya Savaşı sırasında Niğde'ye götürülmüştür..

H. Peygamber'le ilgili eşya ashaptan itibaren müslümanlar tarafından büyük saygı görmüş ve bereketi umulmuştur. İslâm âlimleri de mukaddes emanetlere

gösterilen saygı, teberrük ve tevessülün mahiyetini tartışmışlardır. Bazıları tevessül ve teberrükü ayırmışlar, teberrükü olumlu, tevessülü olumsuz karşılamışlardır. Zehebî bu eşyaya saygı göstermeyi Hz. Peygamber'i sevmenin işareti sayar (A'lâmü'n-nübelâ', IV, 42-43). Bazı âlimler ise bunu mushafın cildine ve yapraklarına gösterilen saygıya benzetirler.

BİBLİYOGRAFYA :

T SMA, *Envanter Defteri*, nr. 21; *Müsned*, VI, 40, 61, 241, 348; Buhârî, "Libâs", 66, "Farzül-lhumus", 5, "Cihâd", 110, "Vuđû", 33, "Eşribe", 30; Müslim, "Libâs", 10, "Fezâ'il", 83-85, "Eşribe", 88; Nesâî, "Kible", 13; İbn al-Kalbî, *Putlar Kitabı: Kitâb al-Asnâm* (trc. ve nşr. Beyza Düşüngeç), Ankara 1969, tercüme, s. 26, metin, s. 5; Ezrakî, *Ahbârü Mekke* (Melhas), s. 223-224; Mes'ûdî, *Mürücü'z-zeheb* (nşr. Yûsuf Es'ad Dâğır), Kum 1984, III, 246-247; Mâverdî, *el-Ahkâmü's-sultâniyye* (nşr. Ahmed Mübârek el-Bağdâdî), Kahire - Küveyt 1409/1989, s. 222-223; Ebû'l-Ferrec İbnü'l-Cevzî, *el-Vefâ bi-ahvâli'l-Muştafâ* (nşr. Mustafa Abdülvâhid), Kahire 1386/1966, II, 555-556; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, II, 276; İbn Teymiyye, *Mecmû'ü fetâvâ*, I, 281; Zehebî, A'lâmü'n-nübelâ', IV, 42-43; İbn Battûta, *Seyahatnâme*, I, 42; II, 260-263; İbn Kesir, *el-Bidâye*, VI, 6-8; Makrîzî, *el-Hıta*, I, 418; II, 429; İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 296; *Tecrid Tercemesi*, VIII, 349-350; İbn İyâs, *Bedâ'i'ü'z-zühûr*, V, 190; Diyarbekrî, *Târîhu'l-hâmîs*, Kahire 1283, II, 121; Selânikî, *Târîh* (İpsirli), s. 322, 493, 611; Lokman b. Seyyid Hüseyin, *Şehinşâhnâme*, İÜ Ktp., FY, nr. 1404, vr. 23^a-25^a; a.m.f., *Zübdetü't-tevârih*, TSMK, Hazine, nr. 1321,

vr. 102^b; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, X, 122-124; Şem'dânîzâde, *Mürî't-tevârih* (Aktepe), I, 11; II/A, s. 79-80; Ahmed Râsim, *Menâkıb-ı İslâm*, İstanbul 1326, s. 340; *Mir'âtü'l-Haremeyn*, I/2, s. 673-676; Muhsin el-Emin, *Keşfü'l-irtiyâb fi et-bâ'i Muhammed b. 'Abdülvehhâb*, Dimaşk 1347, s. 212; Elmahlî, *Hak Dini*, I, 493; Uzunçarşılı, *Saray Teşkilâtı*, s. 32, 187, 255-256, 322-328; Danişmend, *Kronoloji*, II, 43; Tahsin Öz, *Hurka-i Saadet Dairesi ve Emânât-ı Mukaddese*, İstanbul 1953, s. 5-46; Ahmed Teymur Paşa, *el-Âşârü'n-nebeviyye*, Kahire 1971, s. 19-121; Hamîdullah, *İslâm Peygamberi*, I, 320-429, 650-660; II, 1082, 1091; Muazzez Çiğ, "Topkapı Sarayı Müzesi Mukaddes Emanetler Hazinesinde Hz. Muhammet'in Teyemmüm Taşı Adı Altında Saklanan Çiviyazılı Bir Tablet", *Kemal Çiğ'a Armağan*, İstanbul 1984, s. 97-110; Saîd Ramazan el-Bütî, *Fıkhü's-sire*, Beyrut 1386/1967, II, 151, 152; Nâsir b. Abdurrahman b. Muhammed el-Cüdey', *et-Teberrek envâ'uhü ve ahkâmüh*, Riyad 1414, s. 253-258, 352-358, 382-383, 483-504; Mehmet Nermi Haskan, *Eyüp Tarihi*, İstanbul 1993, I, 184-185; Hilmi Aydın, *Hurka-i Saadet Dairesi ve Mukaddes Emanetler*, İstanbul 2004; D. S. Margoliouth, "Relics of the Prophet Mohammed", *MW*, XXVII (1937), s. 20-27; Hüsameddin Aksu, "Sultan III. Murad Şehinşahnamesi", *STY*, IX-X (1980), s. 1-11; Nebi Bozkurt, "Mukaddes Emanetlerin Tarihi ve Osmanlı Devletine İntikali", *MÜİFD*, sy. 13-15 (1997), s. 7 vd.; Kasım Kufuralı, "Hırka-i Şerif", *İA*, V/1, s. 450-452; M. Tayyib Gökbilgin, "Sancak-ı Şerif", a.e., X, 189-191; Nurhan Atasoy, "Hırka-i Saadet", *DİA*, XVII, 374, 375, 376, 377.

NEBİ BOZKURT

MUKADDES EMANETLER DAİRESİ

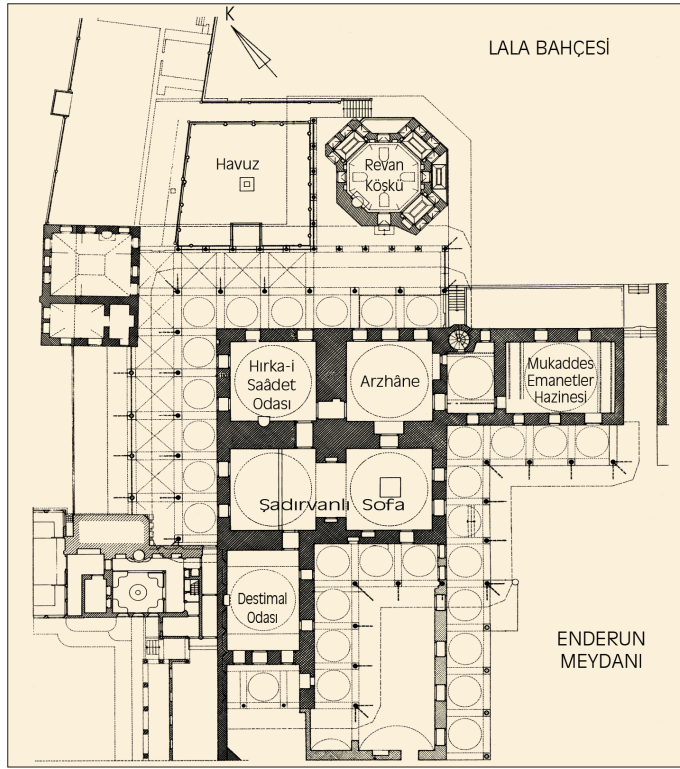
Topkapı Sarayı bünyesinde mukaddes emanetlerin muhafaza edildiği ve sergilendiği bölüm.

Topkapı Sarayı kompleksi içinde üçüncü avluyu oluşturan Enderun Meydanı'nın kuzeybatı köşesinde yer alır. Kare planlı bir zemin kat üzerine yapılmış uzun bir

Hırka-i saâdetin Eğri seferinde III. Mehmed'in önünde baş üzerinde götürülüşünü tasvir eden bir minyatür (Tâlikizâde Subhi Çelebi, *Eğri Fetihnâmesi*, TSMK, nr. H 1609)

MUKADDES EMANETLER DAİRESİ

Mukaddes Emanetler Dairesi'nin planı

sofaya bitişik iki oda ile sonradan bunlara ilâve edilen birkaç odadan oluşur. Tayyazâde Atâ Bey'in verdiği bilgiye dayanılarak binanın mukaddes emanetlerin muhafazası için Yavuz Sultan Selim tarafından inşa ettirildiği belirtilirse de Fâtihten Sultan Mehmed döneminden kalma Çinili Köşk'ün bodrum katı ile benzerliği ve halen mevcut bazı ahşap işlerinde Fâtihten adının bulunması binanın onun zamanında yapıldığını göstermektedir. Yapı zamanla tamir, tâdil ve ilâvelerle birtakım değişikliklere uğramıştır. Mukaddes emanetler Osmanlılar'a intikal edince önceleri Har-em-i Hümayun'a konulmuşken sonradan padişahın kendisiyle görüşmeye gelenleri kabul ettiği arzhâne, padişahın dinlendiği bitişikindeki Has Oda ve bunlara uzun sofayla birlikte kare planlı bir dördümlü oluşturan Has Oda, Has Oda Kasrı ve sultanın kış odası olarak da bilinen yapı, bilhassa II. Mahmud'un saltanatı sırasında tamamen mukaddes emanetlere tahsis edilerek Hırka-i Saâdet, Emânât-ı Mukaddese veya Mukaddes Emanetler Dairesi olarak anılmıştır. XVII ve XVIII. yüzyıl Osmanlı kaynaklarında buradan Hırka-i Saâdet Odası diye bahsedilirken XIX. yüzyıl başlarında Tayyazâde Atâ daireyi, "ridâ-yı şerif beyti münifi" ve "hırka-i saâdet beyti-mebrûkesi" gibi ifadelerle anar (*Târîh*, I, 93 vd.).

Mukaddes Emanetler Dairesi'nin aslını oluşturan Has Oda Kasrı, önceleri Hasoda-

lılar Koğuşu olarak kullanıldığı tahmin edilen biri çapraz, diğerleri beşik tonozlarla örtülmüş yine kare planlı bir zemin kat üzerine oturmaktadır. Buradan kırk basamaklı bir merdivenle daireye çıkılmaktaydı. Alt katın zemini Enderun avlusundan 9,5 m. kadar aşağıdadır. Binanın Halîç cephesi saçak ve fûruş sistemleri sonradan bozularak bir teras ve çift sıra sütunlu kubbe ve çapraz tonozlarla örtülü revaklar yapıldığından koğuş olan alt katı kapanmış ve bir bodrum görünümü almıştır.

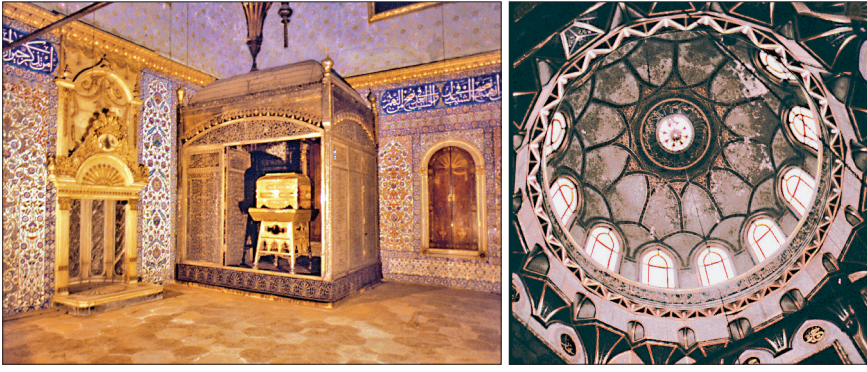
Daire dıştan yaklaşık 23,5 × 23,5 m. ebadında olup geniş bir kemerle ayrılan iki bölümlü bir sofa ve iki odadan meydana gelir. Dış duvarlar genellikle 1,5 m. civarında, odaları ve sofayı ayıran eksen duvarları ise yaklaşık 3,10 metredir. Sofa ile Destimâl Odası arasındaki duvar 1,90 m. olup diğerlerinden farklılık arzeder. Has Oda Kasrı dört kubbe ile örtülmüştür. Bunlardan hırka-i saâdetin bulunduğu köşedeki asıl Has Oda'nın (Taht Odası) kubbesi zeminde yaklaşık 16,70 m., diğerleri 15'er m. yüksekliktedir. Enderun Meydanı'ndan buraya, alınlığında III. Ahmed'in hatıyla kelime-i tevhidin yer aldığı yayvan kemerli bir kapıdan girilir. Kapının iki yanında çinilerle kaplı dış duvara simetrik olarak yerleştirilmiş mermer iki levhada tuğra şeklinde sağda "cihan mâliki hâkân-emced", solda "şeriat sâliki Sultan Ahmed"

ibareleri yazılıdır. Sofa, geniş bir kemerin ikiye ayırdığı pandantiflerle geçişi sağlanan ve aydınlık fenerli olan iki kubbe ile örtülmüştür; öndeki kubbeli birimin ortasında fiskiyeli mermer bir şadırvan yer aldığı için "şadırvanlı sofa" diye anılmaktadır. Eni 9 metreye yaklaşan sofanın arka kısmında yüksekliği 44 cm., genişliği 5,40 m. olan bir seki bulunur. Ön zeminde ortada yer alan ve kible istikametini gösteren döşemeden burasının görevlilerce mescid olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Sofanın duvarları kemer üzengileri hizasına kadar çinilerle kaplıdır. Bitkisel, geometrik, çintemani, baklava vb. türde motiflerden büyük panolar şeklinde çiniler XVI-XVIII. yüzyıllara aittir. Sofanın üst kısmı, kimeri ve kubbeleri çini desenler taklit edilerek kalem işleriyle süslenmiştir. Burada Kâbe kapısı, Kâbe'nin altın oluğu, anahtarları ve sahâbe kılıçları gibi bazı eşyalar sergilenmektedir.

Sofanın doğusunda yer alan ve padişahın Enderun'daki arz ağalarıyla görüştüğü bir kabul salonu olan ilk odaya "arzhâne" denilir, ayrıca vâlide sultanın padişah olan oğluna "arslanım" diye hitap etmesinden dolayı "arslanhâne" denildiği de söylenir. Mekânın üzerini örten kubbenin kasnağında dört pencere vardır. Duvarlar XVI-XVIII. yüzyıllara tarihlendirilen İznik çinileri ile kaplanmış olup üstte mekânı çevreleyen kitabede Ahzâb sûresinin 38-44. âyetleri yazılmıştır. Arzhânede günümüzde nâme-i

Mukaddes Emanetler Dairesi'nin kapısı

Has Oda ve kubbesinin içinden bir görünüş

saâdet, kadem-i saâdet, mühr-i saâdet, dendân-ı saâdet, sakal-ı şerifler, kabir top-rağı ve diğer bazı emanetler sergilenmektedir. Arzhânenin güneydoğuya bakan duvarında yer alan bir kapıdan Mukaddes Emanetler Hazinesi (Silâhdar Hazinesi) adı verilen bölüme geçilmektedir.

Arzhânenin bitişiğindeki oda saltanat tahtının burada yer almasından dolayı Has Oda olarak adlandırılmıştır. XVIII. yüzyıl-da yükseltilip bugünkü halini alan ve diğerlerine göre daha yüksek olan kubbe kemerli on iki penceresi bulunan bir kasnak üzerine oturmuş olup tepesinde bir aydınlık feneri vardır. Köşelerden kubbe kasnağına geçişte görülen Memlûk tarzı mukarnaslar sebebiyle dairenin Yavuz Sultan Selim'in Mısır'dan getirdiği ustalar tarafından yapıldığı veya onarıldığı kabul edilmektedir. 1916'da yenilenen kubbe kalem işi tezyinata sahip olup kaburgalı görünüm verecek şekilde birbirine geçmeli yarım daire şeritler arasında yıldız stilize dal, yaprak ve çiçek motifleriyle süslenmiştir. Aydınlık feneri çevresinde siyah zemin üzerine yıldızla Ahzâb sûresinin 45-47. âyetleri, kasnağın altındaki şeritte ise Feth sûresinin 1-8. âyetleri yer almaktadır. Duvarlar XVI. yüzyıl sonlarına tarihlendirilen sıraltı tekniğindeki İznik çinileriyle kaplanmıştır. Çiniler kırmızı, mavî, lâcivert ve beyaz zemin üzerine bahar çiçekleri, karanfiller, erik dalları, karşılıklı tavus kuşları, rûmîler, Çin bulutları ve değişik stilize motiflerle bezenmiştir. Üstteki yazı kuşağında lâcivert zemin üzerine beyaz sülûs hatla Bûsîrî'nin *Kaşidetü'l-bürde*'sinden beyitler mevcuttur. Odanın sofaya bakan duvarında barok-empire karışımı bir şömine yer alır. Dairenin üstünde görülen tek baca bu ocağa ait olup

günümüzde havalandırma amacıyla kullanılmaktadır. Ocağın rokoko motiflerle süslenmiş başlığının ortasında bulunan II. Mahmud tuğrasından buranın XIX. yüzyılın ilk yarısında yapıldığı anlaşılır. Onun hemen sağında sol köşede mevcut taht Evliya Çelebi'nin babası Derviş Mehmed Zillî'nin eseridir. I. Ahmed zamanında tahtın arkasında kuzeydoğu duvarında hırka-i saâdetin ve bazı eşyanın konulması için üst üste iki niş açılmıştır. Daha sonra oda tamamen mukaddes emanetlere tahsis edilince II. Mahmud tarafından tahtın odaya bakan iki cephesi sökülüp takılabilen altı gümüş şebeke ile kapatılmıştır. Girift dal, yaprak ve çiçek motifleriyle bir dantel görünümlü verilen panoların çerçeve şekline getirilmiş üst kısımlarında sülûs hatla, "Allâhümme salli alâ nebiyyi'r-rahme", "Allâhümme salli alâ şefi'i'l-ümme", "Allâhümme salli alâ kâşifi'l-gumme", "Allâhümme salli alâ mücli'z-zulme", "Allâhümme salli

alâ mûli'n-ni'me", "Allâhümme salli alâ mûti'r-rahme" ibareleri yer almaktadır. Şebekenin üstü simle işlenmiş çuha perdelerle örülü iken bugün kaldırılmıştır. Kemerî üzerindeki alınlıkta celif sülûs hatla Hz. Peygamber'e salâtü selâmin yer aldığı so-fadan odaya girişte Osmanlı kakmacılık sanatının son büyük ustası Sedefkâr Vâsîf tarafından yapılmış sedef ve bağa kakmalî hendesî motiflerle bezenmiş çift kanatlı bir kapı bulunmaktadır. Odanın kuzeydoğu ve kuzeybatı duvarlarında ikişer pencere vardır. Arzhâneye açılan kapısı günümüzde camekânla kapatılmış olup burada Resûl-i Ekrem'in hırkasından başka iki kılıcı, yayı ve sancak-ı şerifi muhafaza edilmektedir.

Şadırvanlı sofanın arkasında solda eskiden Has Oda koğuşu olarak kullanılan bölüm yer alır. Dikdörtgen planlı odada bulunan kitâbelerden mekânın birkaç defa tamir gördüğü anlaşılmaktadır (en eskisi 1027/1618, sonuncusu 1232/1817 tarihlidir). IV. Murad zamanında kubbe ile örtüldüğü ve duvarlarının çinilerle kaplandığı bilinmektedir. Kasnağında dört pencere görülen kubbenin içi pandantifler ve kemerler yıldız ağırlıklı bir kalem işi tezyinata sahiptir. Duvarları kaplayan çinilerin üst kısımlarında Has Oda'da olduğu gibi *Kaşidetü'l-bürde*'den beyitler yazılmıştır. Oda, XIX. yüzyıldan sonra hırka-i saâdet ziyaretçilerine hediye edilmek üzere ortasında ve kenarlarında kalıpla ve baskı tekniğiyle beyitler yazılmış "destimal" denilen tülbentlerin hazırlanıp saklanması için kullanıldığından Destimâl Odası olarak anılmaktadır. Mukaddes emanetlerin önemli bir bölümü günümüzde bu odada muhafaza edilmektedir.

Dairenin güney kısmında eskiden, Emanet Hazinesi önünden başlayan ve ortada

Hırka-i Saâdet Dairesi'nin kapısı ve Topkapı Sarayı'nda mukaddes emanetlerin bir kısmının sergilendiği şadırvanlı sofa

Hırka-i Saâdet Dairesi'nde Kur'an-ı Kerim okuyan hâfız

sofanın dış köşesinden bir zikzak çizerek Destimâl Odası önünde devam eden on üç kubbeli bir revak bulunmaktaydı. XIX. yüzyılda revakın sofanın güneybatısına düşen Destimâl Odası önündeki kısmı sofanın ön duvarının devamı niteliğinde, ancak daha ince (yaklaşık 9 cm.) bir duvarla kapatılıp Mukaddes Emanetler Dairesi görevlilerine yeni bir koğuş yapılmıştır. Bu tâdilâtta revaklar olduğu gibi bırakılarak önde kalan kısmın üstü beşik bir tonozla kapatılıp yaklaşık 12 x 23 m. genişliğinde bir oda elde edilmiştir. Bu odanın ön kısmına dışta kalan revakın devamı niteliğinde yapılan ilâve ile on bir kubbeli yeni bir revak oluşturulmuştur. Has Oda Kasrı'nın Haliç'e bakan iki cephesi de yalnız dört kubbeli blok devamınca on bir kubbeli bir revakla çevrilidir. Revaka sonradan çapraz tonozlarla örtülül bir sıra daha eklenmiş, bu tarafa ayrıca yeni bir teras ve havuz yapılmıştır. Bu duvarın dış kısmında ona sırtını veren bir çeşme bulunmaktadır. Çeşmenin barok alınlığı ortasında II. Mahmud'un tuğrası ve altında hizmetlerini öven ve dua içeren 1238 (1823) tarihli ta'lik hatla bir kitâbe yer alır. Ölen padişah ve şehzadelerin cenazeleri burada revak altına kurulan bir çadır içinde yıkanıp kefenlenirdi. Tabuta konan cenaze, Hırka-i Saâdet Dairesi'nin giriş kapısının solunda revak önündeki mermer seki üzerine konulup helâlik dilenir ve tezkiye edilirdi. Buranın hemen köşesinde mermer bilezikli ve bronz kapaklı kuyu önceleri su amaçlı kullanılırken daha sonra Has Oda temizli-

ğinden çıkan tozların hürmeten muhafaza edildiği bir yer olmuştur. Dairenin giriş kapısının sağ tarafındaki mermer dibek buhur elde edilecek malzemenin ezilip hazırlanmasında kullanılmaktaydı. Dairenin temizlik ve buhur maddelerinin saklandığı dolapların anahtarları tülbent ağasında bulunurdu. Ramazan ayının on ikinci günü hırka-i saâdet ve diğer emanetler Revan Köşkü'ne nakledilip daire süpürülür, çinili duvarları, nişler, kapılar gül suyuna batırılmış süngerlerle silinir, ardından öd ve amber yakılarak daire tütsülenirdi. Has Oda ağalarınca hırka-i saâdet tekrar getirilip yerine konulur, Ramazanın on beşinde merasimle ziyarete açılırdı. III. Murad döneminden halifeliliğin kaldırılmasına kadar Mukaddes Emanetler Dairesi, Osmanlı padişahlarının en önemli ibadet ve merasim mekânıydı. Padişahlar tahta çıkınca ilk biati burada alır, kızlarının nikâh törenleri burada yapılır, savaşlarda cepheye götürülecek sancak-ı şerif buradan çıkarılırdı. Cülûsun on beşinci günü yeni padişahın Mukaddes Emanetler Dairesi'ne gitmesi ve kayıt defterlerini gözden geçirmesi âdeti. Ayrıca çeşitli vesilelerle yapılan dualar burada icra olunurdu. Cuma geceleri yatısı namazının ardından Hırka-i Saâdet Dairesi'nde Kur'an okunur, şehzadelerin hatim, padişahların "irsâl-i lihye" dua ve merasimleri bu dairenin önünde gerçekleştirilirdi. XVIII. yüzyıl sonlarında Lâleli şeyhinin her cuma akşam namazı sonrası sarayda Hırka-i Saâdet Dairesi önünde beklemesi âdeti getirilmisti (Taylesanizâde Hâfız Abdullah Efendi Tarihi, s. 135, 327, 357). Hırka-i Saâdet Dairesi'nin padişahın kendisinin de içinde sayıldığı kırk kadar görevlisi bulunmaktaydı. Has Oda hademelerinden dört kişinin Hırka-i Saâdet Dairesi'nde kalarak nöbetle Kur'an-

Mukaddes Emanetler Dairesi süpürüldüğünde çıkan tozların atıldığı kapaklı kuyu ve padişah naaşlarının konulup tezkiye edildiği mermer set

Kerim okuması kanundu. Geçmiş yıllarda çeşitli sebeplerden dolayı bazı aksamalar olmuşsa da 1996 yılından itibaren gelenek yeniden canlandırılmaya çalışılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Şem'dânizâde, *Mürî't-tevârih* (Aktepe), I, 7, 11, 28; II, 79-80; *Taylesanizâde Hâfız Abdullah Efendi Tarihi: İstanbul'un Uzun Dört Yılı : 1785-1789* (haz. Feridun M. Emecen), İstanbul 2003, s. 135, 183, 327, 357, 363; *Tayyazâde Atâ Bey, Tarih*, İstanbul 1292, I, 93 vd.; *Lutfi, Tarih*, V, 31; VI, 111; *Halil Ethem [Eldem], Topkapı Sarayı*, İstanbul 1931; *Uzunçarşılı, Saray Teşkilâtı*, s. 32, 33, 186-187, 203, 251, 324-325, 348; *Tahsin Öz, Hırka-i Saadet Dairesi ve Emânât-ı Mukaddese*, İstanbul 1953, s. 5 vd.; *Ziya Erkins, Topkapı Sarayı*, İstanbul 1959; *R. Ekrem Koçu, Topkapı Sarayı*, İstanbul, ts.; *Sedad Hakkı Eldem - Feridun Akozan, Topkapı Sarayı: Bir Mimari Araştırma*, İstanbul 1982, s. 9, 26, 27, 29, 54, 60, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 85; *Gülru Necipoğlu, Architecture, Ceremonial and Power: The Topkapı Palace in the Fifteenth and Sixteenth Centuries*, New York 1991; *Deniz Esemeli, "Mekanlar-Zamanlar", Topkapı Sarayı*, İstanbul 2000, s. 63, 66, 67; *Hilmi Aydın, "Hırka-i Saadet Dairesi ve Kutsal Emanetler", a.e., s. 152 vd.; a.m.f., Hırka-i Saadet Dairesi ve Mukaddes Emanetler*, İstanbul 2004, s. 17 vd.; *Necdet Sakaoğlu, Tarihi, Mekânları, Kitabeleri ve Anıları ile Saray-ı Hümayun: Topkapı Sarayı*, İstanbul 2002, s. 205 vd.

NEBİ BOZKURT – DOĞAN YAĞAÇ

MUKADDESİ

(bk. MAKDİSÎ, Muhammed b. Ahmed).

MUKADDİM

(المقدم)

Allah'ın isimlerinden (esmâ-i hüsnâ) biri.

Sözlükte "öne geçmek, önde bulunmak" anlamındaki **kadm** (**kudüm**) kökünün tef'îl kalıbından türemiş bir sıfat olan **mukaddim** "öne geçiren, öne alan" demektir. Allah'a nisbet edildiğinde "dilediği şeyi öne alan, önde bulunduran" mânâsına gelir. Kur'an-ı Kerim'in bir âyetinde "kadm", bir âyetinde ise "takdîm" kavramı geçmiş zaman kalıbında Allah'a izâfe edilmiştir. Bir gün Allah'ın huzuruna çıkmayı akıllarından geçirmeyen, kibre kapılıp ileri derecede taşkınlık gösteren kimselerin dünya hayatında iyilikle alâkalı bir amelleri olmuşsa bu amel âhirette Allah'ın tasarruf (kadm) ve iradesiyle havaya saçılmış zereler gibi yok edilecektir (el-Furkân 25/21-23). Yine inatçı, iyiliğe engel olan, saldırgan, tereddütler içinde bocalayan ve Allah'tan başkasına aşkın nitelikler nisbet eden kimsenin cehenneme atılması em-